

Umělecká kritika

Lucie Nováková, Učo 441824

Kritika je v Ottově slovníku naučném vysvětlena jako úkon posuzovací. Dle výkladu X. Šaldy je *činnost kritizování využívání naší soudnosti. Vynášet, co nejpřesnější soudy je tedy úkol kritiky. „Kritika má ráz rozborný, kritické hlasy bývají analytické.“*¹

Umění je v rámci slovníkového pojmu přeloženo z řeckého slova *Techné = součást lidské kultury, dovednost, kterou je potřeba ovládat nad způsob běžného užívání. V krásném umění se klade důraz na tvořivost, originalitu a individualitu umělce.*² Má svůj vývoj, stejně jako všechny oblasti života. Což může způsobit zájem více odborníků ve snaze vysvětlit, co je to umělecká kritika? Michael Orwitz, autor hesla Art criticism uvedeného v encyklopedii Michaela Kellyho charakterizuje tento *pojmem obecně známý a povědomý každému, kdo smýšlí dialekticky a cítí, už podvědomě vzájemnou závislost těch dvou slov, ačkoliv každé z nich reprezentuje zcela odlišnou činnost.*³ Popisuje, že umělecká kritika byla vyložena dvěma způsoby: na straně jedné jako část žánru intelektuálního, jehož vznik v polovině 18. stol. ve Francii souvisí s reorganizací veřejných a soukromých výstav (salony), na druhé straně, víc obecně, znamená tento termín jakýkoliv komentář k uměleckému dílu, současnému či minulému.

¹ ŠALDA, František Xaver. *Kritika*. In: Ottův slovník naučný. Praha: Paseka, 1999, str. 190.

² [online]. [cit. 2015-01-01]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Um%C4%9Bn%C3%AD>

³ KELLY, Michael (ed. In chief), *Encyclopedia of Aesthetics*. New York: Oxford University Press, 1998, Vol. 1, 521 s.

Dle Orwitze můžeme uměleckou kritiku chápat jako projev neustálého pohybu mezi uměleckým objektem a kritikou.

„*Je omylem domnívat se, že smyslem kritiky je kritizovat*“.⁴

Uznávaná historička umění Iva Mojžíšová ve své knize *Kritika porozuměním* úvodem píše o počátcích umělecké kritiky. Zamýšlí se nad tím, co vlastně je kritika? Pro koho je určena? Jaké je její poslání a smysl? Takovéto zamyšlení se nám naskýtají právě tehdy, když se kritika jeví být v krizi. Mojžíšová uvádí, že každý pokus o kritiku kritiky přivoláváme zmíněnými otázkami a povaha těchto otázek předurčuje povahu odpovědí, čímž se tedy dostáváme k teoretické části umění. K úvaze nad správným oceněním umění je potřeba si připustit důležitost historicky-politického vývoje, který vždy umění ovlivňoval, a proto nám na pomoc přichází umělecká disciplína historie umění. „*Pomocí historického zkoumání by se mělo dát rozlišit mezi tím, co přetrvává a co tedy tkví v samé její podstatě*“.⁵ Zde se nám nabízí otázka, kdy a proč vznikla kritika umění?

V případě antiky a renesance se kritický náhled nejevil jako soud či hodnocení, ale pochopení a objasnění určité teorie. V průběhu 17. století připravila půdu pro vznik kritiky umění Francií. Založením pařížské akademie roku 1648 a přísnými pravidly, jak malovat byla zahájena praktická funkce kritiky. Doktríny a modifikované formulace umění vedly k tomu, že se soudci umění začali předhánět v názoru, co je jak správně zaznamenáno.

⁴ FIALA, Iva Mojžíšová. Uspořádal Martin Mojžíš. Přeložil Jiří. *Kritika porozuměním*. 1. vyd. Praha [u.a.]: Malovaný Kraj, 2011, s. 11. ISBN 9788087269183.

⁵ FIALA, Iva Mojžíšová. Uspořádal Martin Mojžíš. Přeložil Jiří. *Kritika porozuměním*. 1. vyd. Praha [u.a.]: Malovaný Kraj, 2011, s. 11. ISBN 9788087269183.

K velkému zvratu došlo v období pádu Ludvíka XIV. Královský dvůr již nebyl patronem umění a chyběli i objednavatelé výtvarných maleb. Novým způsobem prezentace umění se staly výstavy. První salón se konal roku 1667 v Paříži. Tímto se otevřela brána k hodnocení umění široké veřejnosti. „*Výstava byla prvním podmětem pro recenzní psaní, z něž později vyrostla moderní umělecká kritika*“.⁶

Avšak jsme stále v době, kdy se smělo vystavovat jen to, co prošlo důkladným výběrem poroty a jakákoliv nežádoucí psaná poznámka nemohla projít ostražitou cenzurou. Stále se tedy nedá hovořit o kritice umění, kterou známe v dnešní podobě. Ještě před tím, než se kritika stane zcela diferentní a nezávislá na historickém zrcadlení je zde 18. století, ve kterém dal D. Diderot kritice duši. Následující významnou zastávkou ve vývoji kritiky je obraz Dante a Vergilius od Delacroixe vystaveného v Salónu v roce 1822.

S příchodem avantgardního umění nastává spousta rozporů a otázek na to, co je vlastně uměním? „*Malířství se koncem dvacátého století daří špatně. Málokterá doba zažila podobný rozpor jako ta naše, že totiž její produkce uměleckých děl je bídná, ale i to nejslabší vyvolá nepřeborné množství komentářů*“.⁷

Avantgarda přilákala zájem trhu a široké veřejnosti, čímž se také urychlila tvorba umění a různorodost sahající od expresionismu, až po pop art a neofauvismus. Dnešní umění je nuceno krást část z dříve celistvého malířství a usiluje o znovunalezení dalšího uměleckého směru. Přičemž koloběh takového počínání ztratil významový prvek toho, co vlastně má být hodnoceno?

⁶ FIALA, Iva Mojžišová. Uspořádal Martin Mojžiš. Přeložil Jiří. *Kritika porozuměním*. 1. vyd. Praha [u.a.]: Malovaný Kraj, 2011, s. 28. ISBN 9788087269183.

⁷ CLAIR, Jean. *Úvahy o stavu výtvarného umění: kritika modernity ; Odpovědnost umělce : avantgardy mezi strachem a rozumem*. 1. vyd. Brno: Barrister, 2006, s. 7. ISBN 80-7364-038-4.

